

Conferentie

Cultuur Leert *Anders* V

1 december 2011
De Reehorst, Ede

Conferentie Cultuur Leert Anders V

Geachte heer/mevrouw,

De inhoud van kunst- en cultuuronderwijs blijft een actueel onderwerp. Wat bied je leerlingen aan, wat is belangrijk voor ze en wat zijn de specifieke inhoud van kunst- en cultuurvakken waar we ons op richten? Deze vragen belichten we tijdens de conferentie *Cultuur Leert Anders V* zowel vanuit wetenschap als politiek als de onderwijspraktijk.

De conferentie *Cultuur leert anders* wordt alweer voor de vijfde keer georganiseerd. En ook dit jaar is het ons gelukt een boeiend programma samen te stellen met een drietal interessante plenaire sprekers en een tiental workshops verzorgd door scholen en ondersteuners die werkzaam zijn binnen het domein van kunst- en cultuureducatie.

Wij nodigen u van harte uit deel te nemen aan deze conferentie op 1 december a.s. in de Reehorst te Ede. Graag tot dan.

Met vriendelijke groet,

Antoine Gerrits en Astrid Rass
Steunpunt Cultuurprofiel scholen

Programma

- 09.30 uur Ontvangst
- 10.00 uur Opening en mededelingen
- 10.20 uur 'Kunst en cultuur als sleutelcomponent van modern onderwijs' door Mark Mieras
- 11.25 uur 'Doorbraak in de kunstpolitiek' door Frans Becker
- 12.30 uur Lunch
- 13.30 uur Workshop/presentatieronde: keuze uit tien workshops/presentaties
- 14.45 uur Pauze
- 15.05 uur 'De Cultuurkaart' door Walter Groenen
- 16.15 uur Reflectie op de dag door Mark Mieras
- 16.30 uur Afsluiting met drankje

Inschrijven

U kunt zich via de site www.cultuurprofiel scholen.nl/conferentie inschrijven. Gezien het beperkt aantal plaatsen is de volgorde van inschrijving bepalend voor plaatsing. Ongeveer een week voor de conferentie ontvangt u uw bevestiging van deelname.

De kosten voor deelname zijn € 40,- voor de eerste deelnemer, € 20,- voor de tweede deelnemer. Volgende deelnemers (3 t/m 5) van dezelfde school of instelling zijn - bij gelijktijdige inschrijving - gratis.

Plenaire presentaties

Kunst en cultuur als sleutelcomponent van modern onderwijs

Door: Mark Mieras, wetenschapsjournalist

Wat draagt cultuureducatie bij aan de hersenontwikkeling van jongeren? En waarom is kunst en cultuur een sleutelcomponent van modern onderwijs? Mark Mieras schetst de omslag in het denken over leren. Cultuuronderwijs helpt kinderen om hersenfuncties te ontwikkelen waarmee ze later succesvol zullen zijn. Het is dus zeker geen vrijblijvende activiteit, er gelden hoge kwaliteitseisen.

Praktische experimenten met de zaal vormen een vast onderdeel van de presentaties van Mieras. Want dat is het unieke van dit onderwerp: iedereen heeft zelf twee hersenhelften bij zich.

Doorbraak in de kunstpolitiek

Door: Frans Becker, adjunct-directeur
Wiardi Beckman Stichting

Een stevig verankerd programma van kunst- en cultuureducatie kan leerlingen essentiële ontwikkelingsmogelijkheden bieden, zowel voor de persoonlijke ontwikkeling als ter voorbereiding op het maatschappelijk functioneren. Alleen op die manier is het mogelijk om kunst en cultuur dwars door alle diversiteit heen een stevige basis in onze maatschappij te geven. Een dergelijk programma zou een doorbraak in de kunstpolitiek kunnen zijn. 'Van groep één tot het examenjaar van de middelbare school moeten kunst en cultuur in het onderwijs worden ingebed.'

De Cultuurkaart

Door: Walter Groenen,
directeur CJP

De gevolgen van de afschaffing van de Cultuurkaart en mogelijke alternatieven voor de Cultuurkaart zijn al maandenlang onderwerp van gesprek. Walter Groenen, directeur van CJP gaat op zoek naar de mogelijkheden voor een oplossing die het cultuuronderwijs ondersteunt.

Workshops/presentaties

1 Authentieke kunsteducatie

Door: Folkert Haanstra, lector kunst- en cultuureducatie Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

Tien jaar geleden paste Folkert Haanstra in zijn oratie *De Hollandse Schoolkunst* het begrip 'authentiek onderwijs' toe op kunsteducatie. Authentieke kunsteducatie staat tegenover de zogeheten schoolkunst. Dat wil zeggen de kunst en kunstbeoefening die alleen functioneel zijn binnen het instituut school en nauwelijks betekenis hebben in de wereld buiten de school.

Haanstra benadrukte dat het bij het 'authentieke' in de kunsteducatie belangrijk is om zowel de verbinding te leggen met de persoonlijke inbreng van de leerling (puttend uit diens eigen kunstervaringen buiten school) als met het leren van een vaktaal, afgeleid van die van de professionele kunstwereld. De afgelopen jaren zijn diverse projecten uitgevoerd gebaseerd op de uitgangspunten van authentieke kunsteducatie. Het concept is inmiddels verder uitgediept en tegelijkertijd is het regelmatig bekritiseerd.

Tien jaar na zijn pleidooi maakt Haanstra tijdens deze workshop de balans op van de theorie en de praktijk.

2 Jongeren in informele visuele netwerken en kunstvakken

Door: Emiel Heijnen, senior-docent Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

Emiel Heijnen onderzocht hoe jongeren leren in informele buitenschoolse netwerken rond onder andere graffiti, fanart, cosplay, videogames en popmuziek. Hij concludeerde dat kunstdocenten op school deze informele visuele netwerken niet zouden moeten negeren.

Tijdens deze presentatie zet hij zijn onderzoek uiteen aan de hand van voorbeelden van culturele producties gemaakt in informele gemeenschappen; thuis, op straat en online. Kopiëren, sampling en remixing zijn belangrijke artistieke processen voor hedendaagse jongeren, welke vaak nauwelijks worden weerspiegeld in het traditionele schoolcurriculum. Aan de hand van recente wetenschappelijke inzichten uit de onderwijskunde, mediastudies en kunsteducatie belicht Heijnen wat van het onderwijs wordt verwacht als leraren meer aansluiting met spontane cultuurproductie van jongeren willen bewerkstelligen. Met de bedoeling uit te dagen tot het zoeken van een balans tussen de expertise die jongeren ontwikkelen bij hun spontane kunstbeoefening en het voorgeschreven kunstcurriculum op school.

3 De kwaliteit van internationalisering

Door: Jindra Divis, directeur Europees Platform

Op diverse terreinen wordt in het voortgezet onderwijs veel aandacht besteed aan kwaliteit, zo ook in de internationalisering. Internationalisering van het onderwijs kent vele vormen, van activiteiten zoals leerlingenuitwisseling en schoolpartnerschappen tot internationale inhoudelijke projecten en versterking van moderne vreemde talen. De meest vergaande vorm is die van het verankeren van internationalisering in het curriculum, zoals het geval is bij de onderwijs-

concepten tweetalig onderwijs (tto) en Elos-grensoverschrijdend onderwijs. Het tto kent een formele certificeringsprocedure, binnen Elos wordt daaraan gewerkt. Andere scholen hebben weer meer behoefte aan een benchmark in plaats van een formeel kwaliteitszorgsysteem. Het Europees Platform ondersteunt scholen bij deze trajecten en heeft ook de rol van certificeringsinstantie.

Tijdens deze presentatie licht Jindra Divis een aantal van deze trajecten toe.

4 Trots op het vmbo

Door: Joost Timmermans, teamleider onderbouw Het Goese Lyceum Goes en Inge Tanis, kernteamleider en cultuurcoördinator X11 school voor grafimedia Utrecht

Locatie Bergerweg van Het Goese Lyceum – 'de vmbo-Theaterschool' – is bestemd voor leerlingen die willen gaan werken in de wereld van theater, entertainment en evenementen. Tijdens deze opleiding kan de leerling laten zien wat hij in huis heeft op het gebied van toneel, zang, dans, geluids-, opname- en belichtingstechnieken, grimeren, decorbouw, enzovoort. Naast de algemene vakken bestaat het programma uit: theaterinhoud, -techniek, -vormgeving en -organisatie. Te groot, te zwart, tuig in de klas. Het vmbo heeft bij veel ouders nog steeds een slecht imago. X11, school voor grafimedia in Utrecht, bewijst dat al die paniek niet nodig is. "Als je talent hebt, zit je hier goed." Het ontwikkelen van creativiteit, gecombineerd met inzicht in techniek, speelt op X11 een grote rol. Ieder mens heeft zijn eigen, soms nog verborgen, talenten. Samen met de leerling gaat de school op zoek naar het talent van de leerling: schrijven, presenteren, decorbouw, spelen met beeld, licht en geluid, vormgeven, illustratie, webdesign. Alles is mogelijk.

Tijdens deze workshop is er volop gelegenheid voor het uitwisselen van ervaringen met twee vmbo-scholen waar leerlingen trots op zijn.

5 Cultuur en techniek

Door: Gerda Eijkelenberg, cultuurcoördinator Lyceum Schöndeln Roermond en Esther Loupias, cultuurcoördinator Jacob Roelandslyceum Boxtel

"Cultuur en Techniek zetten aan tot verwondering en creativiteit. En het ontwerpen van onderwijs in Technasium en Cultuurstroom zet aan tot verwondering en creativiteit." Dit is het uitgangspunt van het Lyceum Schöndeln in Roermond. Een school die op zoek is naar een betekenisvolle afstemming tussen Cultuur en Technasium in het curriculum.

Op het Jacob Roelandslyceum in Boxtel wordt de afstemming tussen cultuur en techniek in het project 'Uniek Fabriek' neergezet. Een project waarbij Technasiumleerlingen samen met leerlingen van Cultuur een nieuw kunstwerk ontwerpen. Kunst, cultuur en techniek lijken voor de hand liggende domeinen om te combineren, maar is dat ook zo? En wat levert het zoeken naar inhoudelijke verbanden tussen cultuur en techniek de leerling maar ook de school op? Tijdens deze interactieve presentatie nemen beide scholen de deelnemers mee in hun visie op en ervaringen bij het afstemmen van cultuur en techniek.

Workshops/presentaties **vervolg**

6 Leerplan beeldende kunst en vormgeving VONKC

*Door: Maarten Tamsma, voorzitter VONKC-denktank
Leerplan beeldende kunst en vormgeving en
Frits Wiolders, mede-ontwikkelaar van het leerplan*

Sinds het opheffen van de regelingen rond de afsluiting van de basisvorming en de bijbehorende kerndoelen voor de betreffende vakken bestaat er geen (bruikbare) landelijk erkende meetlat meer voor de vakdoelen van beeldende kunst en vormgeving. Ook de eindtermen in het primair en voortgezet onderwijs zijn dusdanig beknopt en elastisch dat ze niet sturend zijn. NVTO en VLBV (later samen VONKC) richtten daarom drie jaar geleden een denktank op om een taakstellend leerplan beeldende kunst en vormgeving te maken. Het leerplan bestrijkt de leeftijd van 4 tot 14 jaar. Allereerst zijn de domeinen vastgesteld die het actiegebied van de docent beeldende kunst en vormgeving afbakenen. Dit resulteerde in het 'cirkelschema' waarin de drie domeinen van beeldcultuur (creatief denken, visualiseren en beschouwen) leiden tot onderwijs in beeldende kunst en vormgeving. Vervolgens zijn de hierbij vereiste competenties voor leerlingen gedefinieerd. Daarna is nog een slag gemaakt met het beschrijven van de competenties binnen vier verschillende ontwikkelingsfasen, inclusief praktijksituaties. Inmiddels is de laatste fase van dit project ingegaan. Tijdens de workshop maakt Tamsma duidelijk wat het leerplan inhoudt en kunnen de deelnemers van gedachten wisselen over de implicaties ervan.

7 Advies Verkeningscommissie Kunstvakken

*Door: Rob van der Sloot en Leontine Broekhuizen,
leden Verkeningscommissie Kunstvakken*

De Verkeningscommissie Kunstvakken heeft tot taak voorstellen te doen voor de ontwikkeling van de kunstvakken in de Tweede Fase van havo en vwo. Hoofdmotief van het ministerie van OCW voor het geven van deze opdracht was de huidige tweedeling in de kunstvakken die 'met het oog op de toekomst' dient te worden herbezien. De afgelopen periode heeft de commissie met veel betrokkenen gesproken en in juli verscheen een preadvies met de uitnodiging hierop te reageren. Januari 2012 zal het advies aangeboden worden aan het ministerie. Deelnemers aan deze presentatie komen meer te weten over (de tussenstand van) het advies van de Verkeningscommissie Kunstvakken. Welke keuzes worden gemaakt voor een evenwichtige verhouding praktijk en theorie, enerzijds diepgang en anderzijds de onderlinge samenhang tussen de kunstvakken, de centrale toetsing van cultuurhistorische ontwikkeling naast de vaktheorie per kunstvak, enzovoort?

8 Digitale quickscan: Kwaliteit van de kunst en cultuurvakken

*Door: Stéfanie van Tuinen, SLO nationaal
expertisecentrum leerplanontwikkeling*

Meer dan ooit is het denken over de kwaliteit van kunst en cultuurvakken van belang. SLO heeft een digitale quickscan ontwikkeld, een praktisch instrument waarmee docenten in het voortgezet onderwijs hun leerplan kunnen evalueren,

verbeteren en de kwaliteit ervan borgen.

In deze workshop biedt Van Tuinen inzage in dit instrument en gaat ze samen met de deelnemers aan de slag met de quickscan. Door het beantwoorden van vragen en één druk op de knop krijgen ze een eerste overzicht van de verbeterpunten van de kunst en cultuurvakken op hun school. Ontwikkelkaarten bieden vervolgens ondersteuning bij die verbeterpunten. Eenmaal terug op school kunnen de deelnemers verder werken aan de kwaliteit van het leerplan voor de kunst en cultuurvakken. Belangrijk voor de deelnemers: neem een eigen laptop mee!

9 Aan de slag met het digitaal cultuurportfolio

*Door: Jan van Gemert, ontwikkelaar Steunpunt
Cultuurprofiel scholen*

Een digitaal cultuurportfolio maakt de samenhang zichtbaar tussen alle leeractiviteiten. Mede daardoor is het bij uitstek een instrument om de ontwikkeling van de leerling te meten en te beoordelen. Leerlingen leren met dit portfolio reflecteren en kunnen laten zien wat hun passies en talenten zijn. De Vereniging CultuurProfielScholen bracht de stand van zaken van de ontwikkeling van het digitaal cultuurportfolio in beeld, op basis van expertise van docenten, adviseurs en schoolleiders. Er worden aanbevelingen gepresenteerd in de vorm van onder meer een programma van eisen, een basisstructuur voor de inrichting van het digitale cultuurportfolio en een stappenplan voor de invoering. Tijdens deze presentatie licht Van Gemert de ontwikkelde instrumenten toe aan de hand van praktijkervaringen.

10 Kernwaarden VCPS

*Door: Rob Chömpff, directeur Chömpff
Marketing Company*

Waarom doet de VCPS wat ze doet en wie heeft daar iets aan? Dat zulke vragen niet slechts beperkt blijven tot het politieke veld bleek tijdens de laatste ledenvergadering waar de leden zelf vroegen naar de precieze identiteit van de VCPS. Waar draait het binnen de vereniging eigenlijk om? Wat is cultuureducatie voor de VCPS? Het bestuur heeft een aantal kernwaarden geformuleerd dat de vraag moet beantwoorden welke identiteit de VCPS heeft en welke missie daaruit voortvloeit. Deze kernwaarden zijn bewust vaag en onduidelijk gehouden om alle leden van de vereniging de mogelijkheid te bieden bij te dragen aan de definitieve formulering van de visie. De geformuleerde kernwaarden zullen het DNA van de VCPS vormen en de komende jaren leidend zijn voor de inrichting en activiteiten van de vereniging. Ook bepalen ze de te gebruiken middelen en de doelgroep waar de vereniging zich op richt. Tijdens deze workshop krijgen de deelnemers de mogelijkheid bij te dragen aan deze definitieve formulering.

Steunpunt Cultuurprofiel scholen

Genzenmarkt 6
3512 GD Utrecht
Tel 030-2361200
info@cultuurprofiel scholen.nl